

**Под - стратегија за Рурален развој на
Општина Ресен**

2009 - 2013

Февруари, 2009

СОДРЖИНА

ИЗВРШНО РЕЗИМЕ	4
ВОВЕД	6
ПРОФИЛ НА РУРАЛНИТЕ СРЕДИНИ НА ОПШТИНАТА	6
Природни карактеристики	7
Култура	10
Позначајни стопански субјекти во Општина Ресен	12
Стопански делности и објекти од општествен стандард	13
ПОТРЕБА ОД ТРАНСПАРЕНТНОСТ ВО ПРОЦЕСОТ НА СТРАТЕШКОТО ПЛАНИРАЊЕ И ИНФОРМИРАЊЕ НА ЈАВНОСТА ЗА ВАЖНОСТА НА РУРАЛНИОТ РАЗВОЈ И УНАПРЕДУВАЊЕТО НА ЛОКАЛНИОТ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ НА ОПШТИНА РЕСЕН	14
ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ	15
ДИНАМИКА НА СПРОВЕДУВАЊЕ НА ПОД – СТРАТЕГИЈАТА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ	16
УПРАВУВАЊЕ И КООРДИНАЦИЈА НА АКТИВНОСТИТЕ	17
СЛЕДЕЊЕ И ЕВАЛУАЦИЈА	17
ФИНАНСИРАЊЕ НА ПОД – СТРАТЕГИЈАТА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ ВО ОПШТИНА РЕСЕН	18
ПРИСТАП И ПРИОРИТЕТНИ ОБЛАСТИ	18
ПОД – СТРАТЕГИЈА ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ ВО ОПШТИНА РЕСЕН	20
<i>Визија</i>	20
<i>Мисија</i>	20
Стратешки цели на Под – стратегијата за рурален развој.....	20
Конкретни цели	21
ПРИЛОЗИ	25
Прилог 1 Табеларен приказ на Под-стратегијата за Рурален развој на општина Ресен	
Прилог 2 Прашалник што се користеше при анкетирањето на руралното население	
Прилог 3 СВОТ Анализа	
Прилог 4 ПЕСТЛЕ Анализа	
Прилог 4 Анализа на заинтересираните страни	

Извршно резиме

За процесот на подготовка на Стратегијата за Рурален Развој на Општина Ресен воспоставена е соработка со МААСП - Програма за поддршка на советодавните услуги во земјоделството во Р. Македонија, финансирана од СИДА (програма на Владата на Кралството Шведска).

Во согласност со принципите на МААСП, формирана е Локална група за рурален развој. Локалната Група за рурален развој се формираше на иницијатива на МААСП Програмата за советодавни услуги во Република Македонија. Иницијативата на МААСП за изработка на под-стратегија за рурален развој беше прифатена од страна на Општина Ресен и се пристапи кон формирање на Локалната Група за Рурален Развој. Групата е формирана од претставниците на Општина Ресен, Агенција за поддршка на земјоделството, Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство на Република Македонија. Покрај претставниците на овие институции во групата се вклучија претставници на Невладиниот сектор, бизнис секторот и други лица од Општината , како волонтери.

Функцијата на Локалната група ќе биде, не само изработка на под- стратегијата за рурален развој, туку во иднина оваа група ќе се ангажира и за спроведување на планираните активности во стратегијата како и напори за искористување на финансиските средства од донатори кои се насочени кон руралниот развој.

Очекувањата на Локалната група се таа во иднина прерасне во регистриран ЛАГ кој во иднина ќе се ангажира во руралниот развој на Општина Ресен. Релациите на ЛАГот се очекува да се воспостават и со други ЛАГови во државата и низ Европа. Стратегијата за Рурален Развој ќе ги опфати активностите и процесите за одржлив и социо-економски развој на руралните средини. Документот ќе инкорпорира елементи на одржливо управување со ресурсите, развој на претприемачкиот потенцијал на руралната заедница и јакнење на локалните капацитети а со цел подобрување на условите за живот во руралните средини.

Документот е работен според ЛИДЕР програмата на ЕУ, пристап кој се заснова на принцип „од долу-нагоре,.. Во периодот до 2013 година ЛИДЕР ќе биде интегриран во целокупниот национален развој во Р. Македонија. Под-стратегијата ќе ги поттикне и подготви сите заинтересирани субјекти и чинители за еден поинтегриран пристап кон руралниот развој.

Под-стратегијата за рурален развој на општина Ресен ги поставува механизмите преку кои луѓето од руралните средини, заедно со локалните власти ќе делуваат во развојниот процес на општината.

Пристапот кој е користен во овој документ е применлив за сите рурални средини во Република Македонија, и истиот е фокусиран до 2013 година. Под-стратегијата претставува можност за луѓето кои живеат во руралните средини да ги осознаат сопствените потенцијали и да придонесат кон сопствената подобра иднина.

Ја користиме оваа можност да изразиме голема благодарност до МААСП - Програма за поддршка на советодавните услуги во земјоделството во Република Македонија, консултантската куќа „Идеја ОК“, Советот на Општина Ресен како и на сите оние кои активно учествуваа во изработката на оваа потстратегијата за рурален развој на Општина Ресен.

Особена благодарност до Градоначалникот на Општина Ресен, г-дин. Димитар Бузлевски за покренувањето на иницијативата за креирањето на овој документ кој ќе стане интегрален дел од Стратегијата за Локален Економски Развој на Општина Ресен.

Вовед

Општината Ресен, имајќи ги предвид децентрализираните надлежности и важноста на руралниот развој за локалниот економски развој има за цел изработка на стратешки развоен документ за рурален развој на Општина Ресен.

Процесите на исполнување на обврските за членство во Европската Унија налагаат усогласување и имплементација на политиките на ЕУ и во полето на руралниот развој. Петтата компонента од Инструментот за пред- пристапна помош (ИПА) на ЕУ е исклучиво посветена на руралниот развој и мерките кои ќе го остварат истиот. Со овој процес, Општината Ресен ќе оствари чекор во остварувањето на главните цели на ЕУ за руралниот развој:

- ✓ Зголемување на конкурентноста на земјоделството и шумарството
- ✓ Подобрување на животната средина и природата
- ✓ Подобрување на квалитетот на живеење во руралните средини со диверзификација на економските активности

Четвртта оска за рурален развој е LEADER + Програмата (ЛИДЕР +) на ЕУ 2007-2013 година која се реализира во земјите членки на ЕУ но преку воспоставена соработка со Локални Групи за Рурален Развој од ЕУ и Општина Ресен се отвара процес на користење финансиска поддршка од ЕУ во рамки на ЛИДЕР+ Програмата. ЛАГ на Преспа започна со подготвителни активности за LEADER + програмата, со цел на јакнење на капацитетите за апсорпција и усогласување со оваа програма.

Руралниот развој е процес на развој на руралната средина на интегриран и одржлив развој, од економски гледна точка но во исто време заштита на животната средина и културните вредности и обележја на просторот.

Конкретно, руралниот развој се насочува кон

- ✓ Одржливо управување со ресурсите
- ✓ Развој на претприемачкиот потенцијал на руралната заедница и јакнење на локалните капацитети
- ✓ Подобрување на условите за живот во руралните средини

Профил на руралните средини на општината

Општината Ресен се наоѓа во Преспанската Котлина, во југозападниот дел на Република Македонија и опфаќа површина од 739 км². Поделена на копно со 562 км² и вода со 177 км², претставува посебна просторна целина, која географски се простира околу пресекот на 41-от степен СГШ и 21-от степен ИГД.

Општината Ресен се граничи со општините Охрид, Битола и Демир Хисар. Составена е од долунаведените села и градот Ресен. Односно 44 топоними на места, од кои 43 се рурални, од нив 39 активни и 4 неактивни и една урбанизирана средина.

Арвати	Избиште	Отешево
Асамати	Илино	Перово
Болно	Јанковец	Петрино
Брајчино	Козјак	Подмочани
Волкодери	Коњско	Покрвеник
Горна Бела Црква	Крани	Прељубје
Горно Дупени	Кривени	Претор
Грнчари	Крушје	Рајца
Долна Бела Црква	Курбиново	Сливница
Долно Дупени	Лавци	Сопотско
Дрмени	Лева Река	Стење
Евла	Лескоец	Стипона
Езерени	Љубојно	Царев Двор
Златари	Наколец	Штрбово
		Шурленци

Општината брои 16.825 жители.

Македонци	Турци	Албанци	Останати
76,1%	10,7%	9,1%	4,1%
Село	Град	Вк. Број на домаќинства	
8.077	8.748	4.849	

Доминантно занимање на населението е земјоделството, посебно овоштарството. Годишно, на површина од 3200 хектари, се произведуваат околу 100 илјади тони од познатото преспанско јаболко.

Преспанската Котлина се одликува со долготрајно сончево зрачење и просечната годишна сума изнесува од 1 400 до 2 600 часови. Маглата во Преспанското подрачје е ретка појава, главно поради честото проветрување и присуство на големите езерски водени површини.

Надморската височина, бујната вегетација и топлите лета со свежи ноќи ја прават климата погодна за одмор. Климата, богатото културно-историско наследство и природните богатства даваат можности за развој на сите видови на алтернативен туризам.

Природни карактеристики

Преспанскиот регион е сместен на Балканскиот Полуостров, на троеѓето помеѓу Република Македонија, Албанија и Грција. Оваа област се смета за еколошки ентитет од глобално значење бидејќи тука може да се сретнат разновидни биотопи – езера, планина и шуми кои имаат единствени, уникатни карактеристики. Езерата Мала Преспа и Голема Преспа се меѓу најстарите езера во Европа, и затоа во нив може да се најдат голем број на ендемски видови. Регионот се смета за значаен резервоар на биодиверзитетот и природната продукција

Општината Ресен е сместена во Преспанската котлина и ограничена со планините Баба (највисок врв Пелистер 2600 м) на исток и Галичица (2235 м) на запад. На север се планините Плакенска и Бигла (1933 м) а на југ на албанскиот дел со Горбач (1750 м) и нешто пониските ограноци на Галичица.

Преспанската котлина се наоѓа помеѓу двата национални паркови Пелистер и Галичица, односно на нејзина територија се распространети и двата Национални Паркови.

Во Преспанската котлина се наоѓаат и двете езера Малото и Големото Преспанско Езеро. Во водите на Големото Езеро се наоѓа тромеѓето на македонската, албанската и грчката граница.

На северниот дел од езерото сместен е природниот резерват Езерани на површина од 2080 хектари. Во 1995 година е назначен за Рамсарско место и во 1996 година прогласен за строго заштитен резерват како живеалиште на околу 200 видови птици од кои 62 видови се ставени на листата на заштитени видови во согласност со Берн Конвенцијата а три видови се наоѓаат на Европската Црвена листа од светски загрозувани видови.

Карактеристичен претставник на авифауната во Преспанското Езеро е Пеликанот (*Pelecanus crispus*). Пеликанот е една од најкрупните птици кои егзистираат на вода, главно во потоплите краишта, кај нас го има единствено на двете Преспански Езера (големото и малото).

Единствената колонија на Големият Бел пеликан (*Pelecanus onocrotalus*) во Европската Унија се наоѓа во Преспа.

Природна реткост претставува островот Голем Град кој се наоѓа во Големото Преспанско Езеро и зафаќа површина од 1 км². Островот е обраснат е со бујна шумска вегетација со најголема застапеност на фојата која е ендемичен вид. На островот постоеле 7 цркви, од кои сочувана е само пештерската црква Св. Петар. Островот е археолошки локалитет со остатоци од живеалишта, цркви некрополи од Римската епоха и средновековието, богат резерват на ендемични растенија и како природна реткост заштитет со Закон и изолиран хабитат со минимално влијание од страна на човекот. Влегува во рамките на Националниот Парк Галичица.

Земјоделското земјиште претставува ресурс не само за егзистенција на населението од преспанскиот регион кое во најголем дел се занимава со овоштарство и тоа одгледување на јаболка, туку и основа за започнување на специфични видови туризам, како што е агробизнисот. Современиот динамичен начин на живеење во градските средини, влијае врз градскиот човек својот одмор и релаксација да ги бара во селските средини каде што постојат можности за одмор и рекреација преку вклучување на туристичкиот посетител, во текот на престојот на село, во редовните вообичаени работни активности што ги извршува домаќинот. Постојат повеќе форми на активен одмор на туристот, преку учество во обработка на зеленчуковите, овошните или цветните градини, учество во работите околу добитокот, подготовка на просториите за престој итн.

Шумите на просторот на општината Ресен претставуваат природен ресурс кој се одликува со забележително присуство, како во планинските предели така и на ридските подрачја. Во последните години во преспанскиот регион се забележува зголемување на површините под шуми и шикари, како резултат на намалениот интензитет на експлоатација на шумските површини што произлегува од деценискиот

процес на емиграција на населението и, секако, поради организираниот систем на пошумување и природна ревегетација на шумите.

Најквалитетните насади под шума се концентрирани во планинскиот појас, а најнеквалитетните во ридските подрачја на општината. Нискостеблестите шуми и шикари имат ниска производна способност, но се со мошне значајна заштитна функција.

Присуството на шумите во преспанскиот регион претставува значајна претпоставка за развој на одредени видови туристички активности поврзани со рекреативната функција, пешачење, прошетки во природа, берење лековити растенија и шумски плодови итн.

Хидрографските карактеристики на преспанскиот регион имаат посебно значење за населението од овој крај како извор на егзистенција и вработување во повеќе стопански дејности поврзани со овој природен ресурс: туризмот, рибарството, угостителството и др. Тука, пред сè, се издвојува Преспанското Езеро кое е едно од поголемите езера на просторот на Европа. Ова езеро го сочинуваат Малото и Големо Преспанско Езеро.

Во водите на Големото Езеро се наоѓа тромеѓето на македонската, албанската и грчката граница. Големото Преспанско Езеро зафаќа површина од 284 km², со 54 метри најголема длабочина и надморска височина од 853 метри и спаѓа меѓу најчистите езера во светот. Од вкупната површина на езерото, 65% припаѓа на Македонија, 18% на Албанија и 17% на Грција. Малото Преспанско Езеро зафаќа површина од 45,59 km² и е за три метри повисоко од Големото, се наоѓа на територијата на Грција и мал дел во Албанија.

На македонскиот дел од Големото Преспанско Езеро, главни притоки со кои се храни со вода се реките Источка, Преторска, Брајчинска и Голема Река, која поминува низ градот Ресен. Водите на Преспанското Езеро преку понорници истекуваат во Охридското Езеро.

Култура

Културата во Преспа датира уште од Неолитот. Via Ignatia поминува низ котлината за време на Римската Империја. Преспа била една од престолнините на моќното Самоилово царство, основано во X век. Сочувани се богати староримски и ранохристијански сведоштва, како и примероци на традиционалната архитектура.

На подрачјето на **Преспа** регистрирани се 130 археолошки локалитети од различни периоди од развојот на материјалната култура, потоа 1000 археолошки експонати, 500 монети, како и 450 експонати од етнолошко наследство.

Во Преспа постојат 95 цркви и манастирски комплекси, како и 1024 икони. До денес опстојуваат сакралните објекти од периодот 11-17 век: Св. Илија во с. Грнчари (12 век), Св. Ѓорѓи во с. Курбиново (12 век), Св. Сава во с. Претор (14 век), Св. Богородица во с. Сливница (17 век), Св. Петка во с. Брајчино (14 век) и Св. Атанас и Св. Архангел во с. Долно Дупени (14 век).

Како еден од позначајните споменици од исламската култура е Хаџирамадановата џамија изградена во 1592 година.

По својата традиционална селска архитектура препознатливи се селата Брајчино, Љубојно и Долно Дупени со куќи изградени од камен кои сеуште го отстсликуваат духот на едно минато време.

Од градската архитектура со своите архитектонско естетски вредности посебно се издвојува зградата т.н. Сарај – споменик на културата во Република Македонија изградена во почетокот на 20 век во времето на Младотурската револуција во стилот на неокласицизмот по примерот на француската архитектура, во која се наоѓа Дом на култура „Драги Тозија“. Во неа е сместена Ресенската керамичката колонија која е членка на Интернационалната Академија за керамика при УНЕСКО и спомен музејската поставка на сликарката Кераца Висулчева.

Во селото Подмочани сместена е една од најбогатите етнолошки колекции во Македонија. Приватната колекција која се наоѓа во куќата на Јоне Ефтимовски – Етнолошки музеј, с. Подмочани брои над 2000 уметнички предмети: накит, оружје, стари монети, предмети од домаќинство и преку 160 различни Македонски национални носии од разни региони на Македонија.

Според податоците добиени од Агенцијата за вработување за месец Октомври 2006, невработеноста во Општина Ресен изнесува 30,1%, односно 2.828 невработени лица. Од нив 1.679 се мажи, а 1.149 се жени. 1.495 лица се жители на градот Ресен и 1.333 лица живеат во околните села.

Вкупно население во Општина Ресен на возраст од 15 и повеќе години, според активноста

Општина Ресен	Вкупно	Економски активни			Економски неактивни
		Вработени	Невработени	Вкупно	
	13.962	4.705	2.022	6.727	7.235

*Попис 2002

Преглед на евидентирани невработени лица според старосната структура

До 30 години		Од 30 - 40 год.		Од 40 - 50 год.		Над 50 год.		Вкупно	
Мажи	Жени	Мажи	Жени	Мажи	Жени	Мажи	Жени	Мажи	Жени
503	434	392	279	426	279	358	157	1.679	1.149

*Попис 2002

Корисници на социјална помош	
Број на корисници на социјална парична помош	443 домаќинства
Број на корисници на постојана парична помош	43 домаќинства
Број на баратели кои остваруваат право на еднократна парична помош	15-20 корисници месечно
Корисници на детска заштита	
Број на корисници на детски додаток	174 домаќинства
Број на корисници на посебен додаток	21 дете

*Податок - јануари 2008

Економија и Аграр

1. Видови на деловни субјекти:

Претпријатија.....536

Трговски друштва.....9

Трговци – поединци.....159

Позначајни стопански субјекти во Општина Ресен

Прехрамбена индустрија		
Фирма	Дејност	Контакт
ДОО Свислион – Агроплод	производство на различни видови прехранбени производи: кондикторски, преработка на кафе и какао, церелалии, детска храна, снек. Во својот состав има и пекара	047/451-179 047/455-792 фах
ДОО Свислион -Аграр	производство на маринирани производи, трговија на мало и големо, живинарска фарма, фарма на ноеви, производство на јаболка, чување на јаболкото (ладилници), производство на жито	047/451-912 047/452-191
ЦД Фруит с.Царев Двор	преработка на овошје и зеленчук, производството на јаболков концентрат, сокови од јаболко, круша, кајсија, ладен чај	047/489-062
ДООЕЛ Рес Ком	пчеларство и производство на мед и производи од мед	047/452-489
Текстилна индустрија		
Фирма	Дејност	Контакт
ДОО Хатекс	производство на текстилни производи, лон услуги, шиење	047/452-460
ДОО Стењетекс с. Стење	производство на конфекциски производи и ХТЗ опрема	047/489-360
Металопреработувачка индустрија		
Фирма	Дејност	Контакт
А.Д. Алгрета	производство на грејни алуминиумски тела и разни делови од алуминиумски легури лиени под притисок за потребите на автоиндустријата, електроиндустријата и други намени	047/452-255
Туризам и угостителство		
Фирма	Дејност	Контакт
ДОО Преспатурист	<ul style="list-style-type: none"> • Хотел Китка – Ресен (32 легла) • Хотел Претор – ТН Претор (51 легла) • ресторан и автокамп– ТН Крани (334 легла) 	047/452-176 047/480-003 047/483-010
Хотел Мартин - ТН Претор	хотел, 18 легла	047/480-444
Хотел Рива – с. Стење	хотел, 24 легла	047/484-165
Хотел Диор - Ресен	хотел, 9 легла	047/454-550
Хотел Холидеј - Ресен	хотел, 23 легла	047/452-904

Хотел Отешево – ТН Отешево	хотел, 44 легла	047/484-800
Трговија		
Фирма	Дејност	Контакт
ДООЕЛ „Кевил комерц“ – Ресен	Увоз и извоз на земјоделски производи и земјоделска механизација	047/454-077
ДООЕЛ Румко 91	Откуп, складирање и извоз на јаболка	047/452-410
ДООЕЛ Марк-ман	Откуп и извоз на јаболка, транспорт и шпедиција	
ДООЕЛ Гоми 96	Откуп и извоз на јаболка, транспорт и шпедиција	
ДООЕЛ Максвед	Транспорт и шпедиција	
ДООЕЛ Преспа Промет	Градежни материјали, земјоделска механизација	

Стопански дејности и објекти од општествен стандард

Локалното население во селските населби се занимава претежно со земјоделско производство и тоа во најголем дел со овоштарство, потоа со одгледување градинарски производи за свои потреби и за потребите на локалниот пазар, со сточарство, пчеларство и со туристичка дејност. Мал дел од населението е вработен во индустријата во градот Ресен.

Доминантна земјоделска гранка е овоштарството на што погодуваат климатските услови и надморската височина за одгледување, пред сè, на јаболко. Во минатото било присутно исто така и производството на крушата, сливата, оревот, црешата и вишната, производи кои денес се произведуваат во помали количества. Лозарството е присутно во мал обем претежно на ридестите терени.

Сточарството сè повеќе се заменува со одгледување овошни насади.

Рибарството е присутно во крајбрежните села и тоа во обем кој е во согласност со риболовната основа. Во тек е постапката за избор на концесионер, кој избор се извршува од страна на Министерството за Земјоделство, Шумарство и Водостопанство на Р.Македонија.

Пчеларството не е застапено соодветно на можноста која ја дава присуството на овошните насади.

Сите овие земјоделски активности, со соодветна организација и осмислување на содржините, даваат можност за вклучување на потенцијалните туристи во производните дејности како посебна форма на туристичка понуда позната како агротуризам.

Во структурата на стопанските дејности во селата е застапена трговската дејност преку приватни мали трговски продавници со мал асортиман и неопходни артикли за секојдневна потрошувачка. Квалитетот и изграденоста на трговската мрежа ги задоволува основните потреби на локалното население, но за да биде вклучена за задоволување на потребите на туристичките посетители потребно е да се преземат

посебни мерки во однос на понудата на специфични производи, со можност за отворање на специјализирани продавници или, пак, отворање пунктови во рамки на угостителските објекти, за да се обезбеди понуда и продажба на сувенирски производи кои ќе ги носат обележјата на селските населби и на преспанскиот крај во целина.

Занаетчиските дејности кои во минатото биле присутни во сите населени места, денес се во изумирање. Во селата кои се предмет на анализа, не постои ниедна занаетчиска работилница. Со посебни мерки, во рамки на политиката на рурален развој, неопходно е да се потенцира потребата за реанимација на занаетите и нивно ставање во функција на развој на селскиот туризам. Во оваа смисла се наметнува потребата од наоѓање модалитети за туристичка презентација на занаетите кои по традиција биле присутни во Преспа. Тука се издвојуваат три занаети кои се типични за регионот: стомнарскиот (грнчарски занает), ковачкиот занает и варџиите.

Од општествените дејности, на просторот на селата постојат објекти за основно образование, две здравствени амбуланти, домови на културата и пошта.

Потреба од транспарентност во процесот на стратешкото планирање и информирање на јавноста за важноста на руралниот развој и унапредувањето на локалниот економски развој на Општина Ресен

Со процесот на децентрализација за општините во Македонија се отвори можност за зголемување на своите надлежности во поделни области во животот на населението. Како дел од децентрализираните надлежности а во рамки на локалниот економски развој се отвара надлежноста и во делот на развој на руралната средина или рурален развој. Обвие надлежности првенствено се оставаруваат преку стратешко планирање, изработка на развојни документи и програми за оваа област.

Со зголемените надлежности и во исто време зголемени обврски и одговорности кон населението се зголемува и се наметнува како должност и потреба и транспарентноста во работата на општината. Оваа транспарентност не се однесува само на редовно информирање на граѓаните за настаните и развојните активности во општината, туку транспарентноста во работата се применува и во фазите на подготовка и другите активности додека се стигне до степенот на реализација на активности.

И во случајот на изработка на под-стратегијата за рурален развој се применува принципот на транспарентност и тоа во сите фази на подготовка на стартепшкиот документ, почнувајќи од формирањето на Локалната Група за рурален развој, планирање на активностите кои треба да се реализираат, изработката на документот, неговата презентација пред населението и во фазите на реализација на планираните активности кои треба да следат во наредниот период до 2013 година.

Со оглед на потребата од квалитетна под-стратегија за рурален развој која ќе ги дефинира идните насоки за развој на руралните средини во Општина Ресен, беше формирана група во состав на претставници од различни институции и тоа: државни владини институции, локалната самоуправа и претставници на невладиниот и бизнис секторот од Општина Ресен.

За време на активностите за изработка на под-стратегијата беа посетени сите селски населби од општината, каде беа одржани состаноци на кои беше презентирана потребата од изработката на овој документ, беа поделени прашалници, на кои присутните го искажаа своето мислење и идеите за развој на својата средина како и можностите за вклучување на населението во изработката на документот како волонтери.

После усвојувањето на под-стратегијата од страна на органите на одлучување во општината, Советот на Општината и одобрувањето од страна на Градоначалникот, овој документ ќе биде јавен и достапен до сите граѓани на општината и во текот на реализација право на поттикнување на иницијативи и реализација на активности ќе имаат сите заинтересирани страни кои ќе бидат во можност да помогнат во реализација на планираните конкретни цели и стратешки определби.

За време на реализација на проектите, јавноста повторно ќе биде информирана. И повторно јавноста ќе биде информирана за реализираните активности и ажурирање на под-стратегијата на крајот на 2009 година, поточно во време на дефинираните периоди за мониторинг и евалуација на стратешките насоки, цели и проекти.

Транспарентноста е од исклучива важност за квалитет на стратешкиот документ, правилно дефинирање на целите кои сакаме да ги постигнеме со стратегијата како и навремено, ефективно и ефикасно интервенирање во делот на реализација и евалуација на стратегијата.

Основни принципи

Под – стратегијата за рурален развој во Општина Ресен се заснова врз следниве основни принципи :

1. Процесот на донесување на Под – стратегијата за рурален развој и нејзината имплементација преку акциониот план е подготвена врз пристапот на LEADER Програмата на Европската унија;
2. Процесот донесување на Под – стратегијата за рурален развој и нејзината имплементација преку акциониот план ќе се заснива на обезбедување на прецизни и навремени информации за активностите што се планираат/спроведуваат со јасен нагласок за обврските и придобивките на руралното население, односно на граѓаните на Општина Ресен, невладините и стопанските субјекти;
3. Освен тоа, донесувањето на Под – стратегијата е свртување кон сопствените ресурси и капацитети и нивно максимално искористување, познавајќи ја во исто време реалната економска моќ на Локалната самоуправа, на руралното население и на нивните субјекти, но, и на перспективите и можностите за рурален развој;
4. Во реализација на целите на Под – стратегијата ќе бидат вклучени органите и институциите на Локалната самоуправа, медиумите, НВОи и бизнис секторот, заради нивно инволвирање во процесот и целосно искористување на постојниот потенцијал на знаење и стручност;

5. Под – стратегијата ќе се заснова на јасно и објективно разбирање на потребите на заедницата во овој сегмент, кои ќе се утврдуваат по пат на анкетирање на населението, согледување на состојбите на теренот и др.
6. Реализацијата на под-стратегијата ќе се остварува транспарентно, одговорно и ќе обезбеди редовно информирање на заедницата
7. Процесите на евалуација и ревизија на под-стратегијата ќе се реализираат преку истите принципи при изработката на под-стратегијата и тоа со максимална вклученост на населението во тие процеси.
8. Под- стратегијата и планот за реализација на истата обезбедува активности кои ќе водат кон одржлив развој на подрачјето како и инкорпорирање на потребите од рурален развој во животот на населението.

Динамика на спроведување на Под – стратегијата за рурален развој

Спроведувањето на Под – стратегијата за рурален развој во општина Ресен се предвидува за период од 5 (пет) години, односно динамиката на спроведувањето на истата е во согласност со Годишните програми на Општина Ресен.

Динамиката на реализација на под-стратегијата ќе се заснова на принципите на делување на ЛАГ- Преспа, делувањето на Општина Ресен, невладините организации, бизнис секторот, други заинтересирани страни како и населението во Општина Ресен.

Со оглед на тоа дека за реализација на предвидените проекти се потребни финансиски средства кои во целост не може да бидат обезбедени од страна на Општина Ресен, интензивно ќе се работи на обезбедување на средства од други донатори како и приватни субјекти кои ќе се заинтересираат за реализација на активности планирани со стратешкиот документ. Односно, под-стратегијата за рурален развој на Општина Ресен е подготвена врз основа на Националната стратегија за земјоделие и рурален развој и предвидено е финансиски средства да се користат од ИПАРД Програмата.

Управување и координација на активностите

Управувањето и координацијата на активностите, односно мониторингот на реализацијата во рамките на Под – стратегијата за рурален развој ќе ги спроведува Локалната група за рурален развој. Главни надлежности и задачи на Локалната група за рурален развој ќе бидат да го координира и насочува целиот процес преку застапување на општиот интерес, превземање на акции и активности за обезбедување на финансиски средства за реализација на проектите, како и покренување на иницијативи пред надлежните институции и органи за оставрување на зацртаните цели.

Исто така, надлежноста и одговорноста за реализација на под-стратегијата стои и кај Општина Ресен, со оглед на тоа дека овој стратешки документ ќе биде официјален развоен документ на општината и истиот е во корист и исполнување на потребите на целокупното локално население.

Следење и евалуација

Внимателното следење на јавното мислење и поддршка на Локалната заедница кон прашањето на руралниот развој во општина Ресен, е значаен индикатор на вклученоста на јавноста и воопшто на транспарентноста на целиот процес.

Одговорен орган за следење на имплементацијата на Под-стратегијата и планираните проекти ќе биде ЛАГ- Ресен кој редовно ќе доставува информации до Советот на Општина Ресен. Тоа значи дека извештаите за реализација на проектите кои овозможуваат реализација на под-стратегијата ќе се доставуваат до Советот и ќе бидат разгледувани на работните состаноци на овој Орган на управување. Советот на општината, со оглед на тоа дека ќе биде тој кој ја усвојува под-стратегијата и со тоа овој документ ќе биде официјален документ на општината, Советот е орган кој треба да ја следи имплементацијата. Советот е орган кој ја претставува јавноста и членовите се избрани на демократски локални избори.

Инструментите за следење на имплементацијата на под-стратегијата се најразлични и истите вклучуваат редовни извештаи од реализаторите до ЛАГ- Ресен. ЛАГ – Ресен ќе изготвува извештаи и информации до Советот на Општината и истите ќе се објавуваат во јавност, преку електронски и печатени медиуми. Исто така јавната промоција на реализираните проекти како и информирањето на жителите во селските населби преку информација која ќе биде доставена до Советите на месните заедници се важни инструменти кои ќе се практикуваат во транспарентноста и следење на имплементацијата од страна на населението во Општина Ресен.

Имплементацијата на под-стратегијата ќе се следи со различна динамика и тоа:

- после реализација на проектни активности, кога ќе бидат издадени извештаи за реализација на проектите
- на крај на секоја календарска година, кога ЛАГ- Ресен ќе достави извештај за реализација на планот до Градоначалникот и Советот на Општина Ресен.
- на крај на годината ќе се утврдува и потребата од ревизија и ажурирање на податоците, проектите и конкретните цели на стратегијата.
- потребата за ажурирање на податоците ќе биде исто така утврдена со согласност на населението на општината.

Финансирање на Под – стратегијата за рурален развој во Општина Ресен

Активностите планирани со оваа Под-стратегија ќе бидат финансирани од различни извори. Првенствено, со оглед на тоа дека оваа стратегија е официјален документ на Општина Ресен, органите на општината ќе бидат одговорни за нејзината реализација. Имајќи го во предвид фактот дека буџетот на Општината не е во можност да обезбеди целосно финансирање на активностите ќе се бараат дополнителни финансиски средства од централната власт, ИПА фондовите, бизнис заедницата и други заинтересирани донатори кои ќе го пронајдат својот интерес во реализација на стратегијата.

Пристап и приоритетни области

Како една од значајните седум карактеристики на пристапот ЛЕАДЕР е пристапот „оддолу-нагоре“ што значи дека локалните субјекти ќе учествуваат во донесувањето одлуки за стратегијата и ќе решаваат во изборот на приоритети во нивната област. Самото искуство досега покажа дека пристапот оддолу-нагоре не треба да се смета како алтернатива или спротивност на пристапите одгоре-надолу од страна на националните или регионалните органи, туку во комбинација или интеракција со нив, се со цел да се постигне подобар општ резултат.

Вклучувањето на локалните субјекти го опфаќа целото население, економските и социјалните групи, како и репрезентативни јавни и приватни институции. Вклучувањето на локалното население во носењето одлуки е основна компонента на децентрализацијата и е насочено кон транспарентно, ефективно и ефикасно решавање на потребите на населението во руралните средини.

ЛЕАДЕР пристапот гарантира правилно дефинирање на потребите врз основа на реалните состојби на теренот „Bottom-up“ принципот е холистичка и партиципативна алатка а има за цел вмрежување на различните заинтересирани страни и нивно вклучување во процесите на донесување одлуки на локално ниво. Во Европската Унија, главни принципи на рурален развој се партнерство и поделба на одговорностите; стратешки пристап и комплементарност и кохезија.

Активното вклучување на заедницата во изработката на стратегијата ќе се оствари преку директни средби со жителите на руралните средини кои ќе може да ги предложат своите идеи а во исто време да го претстават своето гледање на тековните состојби во општината и можности за рурален економски развој.

Како една од значајните седум карактеристики на пристапот ЛЕАДЕР е пристапот „оддолу-нагоре“ што значи дека локалните субјекти ќе учествуваат во донесувањето одлуки за стратегијата и ќе решаваат во изборот на приоритети во нивната област. Самото искуство досега покажа дека пристапот оддолу-нагоре не треба да се смета како алтернатива или спротивност на пристапите одгоре-надолу од страна на националните или регионалните органи, туку во комбинација или интеракција со нив, се со цел да се постигне подобар општ резултат.

Вклучувањето на локалните субјекти го опфаќа целото население, економските и социјалните групи, како и репрезентативни јавни и приватни институции. Вклучувањето на локалното население во носењето одлуки е основна компонента на

децентрализацијата и е насочено кон транспарентно, ефективно и ефикасно решавање на потребите на населението во руралните средини.

ЛЕАДЕР пристапот гарантира правилно дефинирање на потребите врз основа на реалните состојби на теренот „Bottom -up” принципот е холистичка и партиципативна алатка а има за цел вмрежување на различните заинтересирани страни и нивно вклучување во процесите на донесување одлуки на локално ниво. Во Европската Унија, главни принципи на рурален развој се партнерство и поделба на одговорностите; стратешки пристап и комплементарност и кохезија.

Активното вклучување на заедницата во изработката на стратегијата ќе се оствари преку директни средби со жителите на руралните средини кои ќе може да ги предложат своите идеи а во исто време да го претстават своето гледање на тековните состојби во општината и можности за рурален економски развој.

Одредувањето на приоритетите е прв чекор во решавањето на проблемите. Тој се фокусира на решавањето на најкритичните проблеми и побарувањата и ги насочува кон оние активности кои ги нудат најдобрите решенија во врска со одржливиот развој. Одредувањето на приоритети е предуслов за правилно насочување на инвестициите во локалната заедница кон најсериозните проблеми. Локалната акциона група (ЛАГ) спроведе постапка за утврдување на приоритети. Приоритетите се групираа по темите кои се обработуваа со проценката на заедницата. Тие се одредуваа со офанзивен пристап (да се искористат силите и слабостите да се претворат во сили). Конечната поширока листа на приоритети беше понудена на граѓаните во вид на анкетен прашалник заради одредување на преференциите во јавноста.

Идентификуваните приоритетни области на делување на Под – стратегијата за рурален развој во Општина Ресен се:

1. Координирање на активностите за унапредување на руралниот развој во општина Ресен
2. Унапредување на информираноста на населението и достава на вистинска информација до крајните корисници од процесите на рурален развој
3. Промоција на природното и културното наследество во Преспа
4. Унапредување на развојот на алтернативните форми на туризам
5. Унапредување на развојот на земјоделското производство и производство и промет со храна

Под – стратегија за рурален развој во Општина Ресен

Визија

До 2013 година руралната средина е посакувана и атрактивна дестинација која обезбедува квалитетен, одржлив начин на живеење со организиран животот за сите генерации.

Мисија

Подобрување на животните услови на локалното население во руралната средина преку анимирање на јавниот, приватниот и граѓанскиот сектор во реализација на активности за социо-економски развој и ставање на расположивите ресурсите во функција на развојот.

Стратешки цели на Под – стратегијата за рурален развој

1. До 2010 година ЛАГ на Општина Ресен ќе прерасне во формална група , со развиени технички и човечки капацитети
2. До 2011 година да се воспостави и да се управува со координиран систем за информирање и логистичка поддршка на локалното население за активно вклучување во руралниот развој.
3. До 2013 година, Општина Ресен да прерасне во посакувана и посетена туристичка дестинација со конкретно дефинирани туристички пакети.
4. До 2013 година да се применат нови технологии и ЕУ стандарди во земјоделското производство и производство и промет на храна

Конкретни цели

1.1. Конкретна цел

Во 2009 година, Советот на Општина Ресен да донесе одлука со која Групата за Рурален Развој ќе прерасне во формално тело на Општината кое ќе работи во сферата на руралниот развој

Програма - Зајакнување на иницијатива и идентификување на членовите на групата

1.1.1. Проект - Формализирање на ЛАГ – Ресен

1.2. До 2010 ЛАГ- Ресен да ги зајакне техничките и човечките капацитети со поддршка од Општината и други заинтересирани страни

Програма - Јакнење на групата преку обуки, промоции и нејзино поврзување на национално и меѓународно ниво

1.2.1. Проект -Техничко и административно јакнење на ЛАГ-Ресен

1.2.2. Проект - Обуки и тренинг програми за Лаг – Ресен

1.2.3. Проект - Промоција на ЛАГ – Ресен

1.2.4. Проект - Поврзување на ЛАГ – Ресен со други национални , регионални и ЛАГ-ови од државите на Европската Унија

2.1. Конкретна цел

Да се обезбеди континуирана размена на информации меѓу надлежните институции, локални чинители на руралниот развој и населението

2.1.1. Програма - Дефинирање и поставување на инфо-центри во 2 (две) рурални средини

2.1.1.1. Проект - Техничко опремување на инфо-центрите

2.1.1.2. Проект - Истражување на степенот на информираност на населението, креирање на база на податоци и воведување на инструменти за редовно информирање

2.1.2. Програма: Обезбедување на советодавни услуги за населението преку инфо- центрите

2.1.2.1. Проект - Обуки на лица кои ќе даваат советодавни услуги

2.1.2.2. Проект - Промоција на можноста за користење на советодавни услуги од инфо- центрите

3.1. Конкретна Цел

Да се зголеми свеста на населението за вредностите и потенцијалите на природното богатство во Преспа

3.1.1. Програма - *Заштита на биодиверзитетот и автохотните форми на живот и нивно одржливо искористување во функција на развој.*

3.1.1.1. Проект - Истражување и класификација на природното богатство во Преспа

3.1.1.2. Проект - Истражување, анализа и креирање на база на податоци за вредностите и потенцијалите на природното богатство во Преспа

3.1.1.3 Проект - Класификација на природното богатство во Преспа, врз основа на различни вредносни критериуми, дефинирани од надлежни релевантни институции (национални и меѓународни)

3.1.1.4 Проект - Истражување на вредностите на пештерите и нивно искористување во функција на развој на алтернативен туризам

3.1.2. Програма - *Промоција на можностите за одржливо користење на природните богатства во Преспа*

3.1.2.1 Проект Истражување на можностите за одржливо користење на природните богатства во строго заштитени подрачја и подрачја кои не се под посебен режим на заштита и нивна промоција кај локалното население

3.1.2.2 Проект Анимирање и вклучување на локалното население за одржливо користење на природните богатства

3.1.2.3 Проект Промоција на лековити билки и планински чаеви од Преспа како можен извор на економска егзистенција преку одржливо користење на ресурсите

3.2. Конкретна цел

Ставање на вредностите и потенцијали на културното богатство во функција на развој на алтернативен туризам во Преспа

3.2.1 Програма. - *Креирање на туристички производи*

3.2.1.1 Проект Креирање на туристички производ “Манастир Св. Ѓорѓи “ – Курбиново и негова промоција, преку уникатна историска „ приказна – „ Почеток на ренесансата во сликарството“ (сликарска колонија)

3.2.1.2 Проект Промоција на традиционален начин на риболов и подготовка на преспанската белвица

3.2.1.3 Проект Промоција на фолклорните вредности и посебности во Преспа

3.2.1.4 Проект Промоција на островот Голем Град како уникатен туристички производ од Македонија

3.2.1.5 Проект Истражување на традиционалните занаети и можности за одржлив развој на истите во руралните средини

3.3. Конкретна цел

До 2013 година, давателите на услуги во алтернативен туризам да ги применуваат стандардите за туризам и угостителство.

3.3.1 Програма *Подигање на свеста на давателите на услуги во алтернативниот туризам за примена на стандардите*

3.3.1.1 Проект Едукација на давателите на услуги за бенефитот од примена на стандардите за претставници на 5(пет) пилот рурални средини

3.3.1.2. Проект Студиска посета и презентација на практична примена на стандардите за претставници на 5(пет) пилот рурални средини

3.3.2 Програма *Вмрежување на давателите на услуги во алтернативниот туризам*

3.3.2.1 Проект Подигање на свеста за бенефит од вмрежување на давателите на услугите

3.3.2.2. Проект Формирање на инфо- туристичко биро со 2(две) локации

4.1. Конкретна цел

Да се едуцираат земјоделските производители за производство по ЕУ стандарди во Преспа

4.1.1. Програма *Едукација на земјоделските производители за примена на ЕУ стандарди*

4.1.1.1. Проект Кампања за подигање на свеста на производителите за предностите од примената и имплементацијата на ГАП стандардите

4.1.1.2 Проект Едукација на производителите за развој на пазарите

4.1.1.3 Проект Изработка на студија за можностите за брендирање на земјоделски производи во Преспа

4.1.2 Програма *Намалување на влијанието на земјоделството врз животна средина*

4.1.2.1 Проект Поттикнување на производителите за примена на интегралното производство на земјоделски производство во Преспа

4.1.2.2 Проект Изградба на 2(два) пункта кои ќе служат за припрема на хемиски препарати за заштита на растенијата и одлагање на отпад

4.1.3 Програма. Јакнење на капацитетите на земјоделските производители за користење на достапни финансиски средства (ИПАРД и Национална програма за развој на земјоделското производство)

4.1.3.1. Проект Подигнување на свеста на руралното население за достапноста на различните извори на финансиски средства (НППР и ИПАРД фондовите).

4.1.3.2. Проект Едукација на населението за искористување на средствата од Националната Програма за Рурален Развој (НППР).

4.1.3.3. Проект Едукација на населението за искористување на средствата од ИПАРД Фондовите.

ПРИЛОЗИ

Прилог 1 – Табеларен приказ на Под-стратегијата за Рурален развој на општина Ресен

Стратешка цел 1

До 2010 година ЛАГ на Општина Ресен ќе прерасне во формална група, со развиени технички и човечки капацитети

Конкретна цел Во 2009 година, Советот на Општина Ресен да донесе одлука со која Групата за Рурален Развој ќе прерасне во формално тело на Општината кое ќе работи во сферата на руралниот развој		Конкретна цел До 2010 ЛАГ- Ресен да ги зајакне техничките и човечките капацитети со поддршка од Општината и други заинтересирани страни			
Програма Зајакнување на иницијатива и идентификување на членовите на групата		Програма Јакнење на групата преку обуки, промоции и нејзино поврзување на национално и меѓународно ниво			
Проект Формализирање на ЛАГ – Ресен		Проект Техничко и административно јакнење на ЛАГ-Ресен	Проект Обуки и тренинг програми за Лаг – Ресен	Проект Промоција на ЛАГ – Ресен	Проект Поврзување на ЛАГ – Ресен со други национални, регионални и ЛАГ-ови од државите на Европската Унија
Индикатор Групата е формализирана		Индикатор Опремена канцеларија	Индикатор Обуки спроведени	Индикатор Групата е препознатлив чинител во развојот на општината	Индикатор Групата е поврзана на регионално ниво, и остварува соработка со групи од ЕУ

Стратешка цел 2

До 2011 година да се воспостави и да се управува со координиран систем за информирање и логистичка поддршка на локалното население за активно вклучување во руралниот развој.

Конкретна цел

Да се обезбеди континуирана размена на информации меѓу надлежните институции, локални чинители на руралниот развој и населението

Програма

Дефинирање и поставување на инфо-центри во 2 (две) рурални средини

Програма

Обезбедување на советодавни услуги за населението преку инфо-центрите

Проект

Техничко опремување на инфо-центрите

Проект

Истражување на степенот на информираност на населението, креирање на база на податоци и воведување на инструменти за редовно информирање

Проект

Обуки на лица кои ќе даваат советодавни услуги

Проект

Промоција на можноста за користење на советодавни услуги од инфо-центрите

Индикатор

Инфо центрите се технички опремени

Индикатор

Креирана е база на податоци врз основ на спроведено истражување, информирањето е воспоставено

Индикатор

Обуките се спроведени, лицата се обучени

Индикатор

Спроведена кампања

Стратешка цел 3

До 2013 година, Општина Ресен да прерасне во посакувана и посетена туристичка дестинација со конкретно дефинирани туристички пакети

Конкретна цел 1				Конкретна цел 2				Конкретна цел 3							
Да се зголеми свеста на населението за вредностите и потенцијали те на природното богатство во Преспа				Ставање на вредностите и потенцијали на културното богатство во функција на развој на алтернативен туризам во Преспа				До 2013 година , давателите на услуги во алтернативен туризам да ги применуваат стандардите за туризам и угостителство.							
Програма Заштита на биодиверзитетот и автохотните форми на живот и нивно одржливо искористување во функција на развој.				Програма Промоција на можностите за одржливо користење на природните богатства во Преспа				Програма Креирање на туристички производи				Програма Подигање на свеста на давателите на услуги во алтернативниот туризам за примена на стандардите		Програма Вмрежување на давателите на услуги во алтернативниот туризам	
Проект Истражување и класификација на природното богатство	Проект Истражување, анализа и креирање на база на податоци за вредностите и потенцијалите на природното богатство	Проект Класификација на природното богатство	Проект Истражување на вредностите на пештерите и нивно искористување во функција на развој на алтернативен туризам	Проект Истражување на можностите за одржливо користење на природните богатства во строго заштитен и подрачја кои не се под посебен режим на заштита и нивна промоција кај локалното население	Проект Анимирање и вклучување на локално население за одржливо користење на природните богатства	Проект Промоција на лековити билки и чаеви од Преспа како извор на економска егзистенција преку одржливо користење на ресурсите	Проект Креирање на туристички производ "Манастир Св. Горги " – Курбиново и негова промоција , преку уникатна историска „ приказна – „ Почеток на ренесансата во сликарството" (сликарска колонија)	Проект Промоција на традиционален начин на риболов и подготовка на преспанската белвица	Проект Промоција на фолклорните вредности во посебност во Преспа	Проект Промоција на островот Голем	Проект Истражување на традиционалните занаети и можности за одржлив развој на истите во руралните средини	Проект Едукација на давателите на услуги за бенефитот од примена на стандардите за претставници на 5 (пет) пилот рурални средини	Проект Студиска посета и презентација на практична примена на стандардите за претставници на 5 (пет) пилот рурални средини	Проект Подигање на свеста за бенефит од вмрежување на давателите на услугите	Проект Формирање на инфо-туристичко биро со 2 (две) локации
Индикатор Истражување спроведено	Индикатор База на податоци изготвена	Индикатор Класификација изготвена	Индикатор Изготвена физибилит и студија	Индикатор Изготвена физибилит студија	Индикатор Одржани повеќе локални акции	Индикатор Спроведени предавања	Индикатор Сликарска колонија организирана	Индикатор Организиран настан	Индикатор Организиран настан	Индикатор Изготвени рекламни материјали	Индикатор Изготвена студија	Индикатор Обуката изведена	Индикатор Студиската посета организирана	Индикатор Организирани работилници	Индикатор Туристичките бироа воспоставени

Стратешка цел 4

До 2013 година да се применат нови технологии и ЕУ стандарди во земјоделското производство и производство и промет на храна

Конкретна цел

Да се едуцираат земјоделските производители за производство по ЕУ стандарди во Преспа

Програма 1 Едукација на земјоделските производители за примена на ЕУ стандарди			Програма 2 Намалување на влијанието на земјоделството врз животна средина		Програма 3 Јакнење на капацитетите на земјоделските производители за користење на достапни финансиски средства (ИПАРД и Национална програма за развој на земјоделското производство)		
Проект Кампања за подигање на свеста на производителите за предностите од примената и имплементацијата на ГАП стандардите	Проект Едукација на производителите за развој на пазарите	Проект Изработка на студија за можностите за брендирање на земјоделски производи во Преспа	Проект Поттикнување на производителите за примена на интегралното производство на земјоделски производство во Преспа	Проект Изградба на 2(два) пункта кои ќе служат за припрема на хемиски препарати за заштита на растенијата и одлагање на отпад	Проект Подигнување на свеста на руралното население за достапноста на различните извори на финансиски средства (НППР и ИПАРД фондовите).	Проект Едукација на населението за искористување на средствата од Националната Програма за Рурален Развој (НППР).	Проект Едукација на населението за искористување на средствата од ИПАРД Фондовите.
Индикатор Капањата спроведена, зголемена е употребата на ГАП стандардите	Индикатор Спроведени обуки	Индикатор Изготвена студија	Индикатор Зголемен процентот на примена на интегрално производство	Индикатор Изградени пунктови	Индикатор Спроведени предавања	Индикатор Спроведени предавања	Индикатор Спроведени предавања

Прилог 2 - Прашалник што се користеше при анкетирањето на руралното население

ПРАШАЛНИК ЗА РУРАЛЕН РАЗВОЈ ЗА НАСЕЛЕНИЕТО ОД М.З.

СЕЛО (М.З.) _____

ИМЕ И ПРЕЗИМЕ			
ВОЗРАСТ		ПОЛ	
ОБРАЗОВАНИЕ		ЗАНИМАЊЕ	

1. Во кои области би сакале да се развива Вашето место ? (обележете со X)			
Производство на јаболко		Алтернативен туризам	
приватен бизнис сектор		занаетчиство -стари занаети	
развиено поделство		производство на сувенири	
развиено сточарство		култура	
производство на здрава храна			
селски туризам			

2. Кои се вистинските можности за развој на Вашето село ? (обележете со X)			
млада работна сила		приватен бизнис сектор	
едуцирани кадри		развиено поделство	
здружение на жени		развиено сточарство	
здружение на земјоделци		јавни објекти	
здружение на млади		производство на здрава храна	
други здруженија		сместувачки капацитети за туристи	
културно уметничко друштво (КУД)		спорт (летен/зимски)	
невладини организации (НВО)		Развиено производство на јаболко	
добра поврзаност со градот			
прекугранична област			

3. Со кои природни ресурси располага Вашето село?		4. Со кои социо-економски ресурси располага Вашето село?	
езеро		здравствена заштита (амбуланти)	
реки		образование (школи)	
извори на минерална вода		мало стопанство (фирми)	
планина		фабрика / поголемо претпријатие	
шуми		туристички објекти	
пасишта		занаети	
необработено земјиште		спортски клубови	
обработливо земјиште		спортски терени / објекти	
рудни богатства		културно уметнички друштва (КУД)	
незагадена околина		невладини организации (НВО)	
близина на граница		археолошко локалитети	
близина на национален парк		културно-историски споменици	

5. По што е карактеристично (познато) Вашето село?

6. Според ваше мислење што е најважно за развој на Вашето село?

7. Според ваше мислење што е најважно за развој на Општина Ресен?

8. Кои се најголемите можности и силни страни на Вашето село? Со што вие може навистина да се пофалите?

9. Кои се најголемите недостатоци и слабости на Вашето село?

10. Наведете конкретни потреби за помош

Потреба за помош во областа	Каква	Придонес на селото со што
Образование		
Култура		
Спорт		
Земјоделство		
Туризам		

11. Како ја гледате иднината на Вашето село?

12. Како ја гледате иднината на Општина Ресен?

13. Дали би сакале да се вклучите во работата на Групата за Рурален Развој?

ДА	НЕ
----	----

14. Доколку се вклучите во работата на Групата за Рурален Развој, како и во која област би можеле да дадете најголем придонес?

Ви благодариме на соработката .

Прилог 3: SWOT Анализа (Анализа на силни и слаби страни, можности и закани)

3.1. Анализа на силни страни

- Природни ресурси (Преспанско езеро, 2 национални парка, остров, СПЕзерани, флора и фауна)
- Културно наследство
- Микроклиматски услови
- Традиција за производство на јаболко
- Човечки ресурси
- Географска местоположба (троеѓе)
- Традиционални манифестации
- Имаме приказна за раскажување

3.2. Анализа на слаби страни

- Депопулација
- Старосна структура
- Инфраструктура
- Неинформираност
- Локален медиум
- Исцепканост на земјоделско земјиште
- Нерешени имотно-правни односи

3.3. Анализа на можности

- Можност за меѓугранична соработка
- Алтернативни форми на туризам
- Многубројна дијаспора
- Готови проекти
- Семејни бизниси
- Интегрално производство
- Можности за диверзификација на земјоделието.

3.4. Анализа на закани

- Невработеност
- Депопулација
- Нерешени имотно правни односи
- Неконтролирано користење на пестициди
- Постојење на монокултурно производство

Прилог 4: PEST/PESTLE Анализа

PESTLE АНАЛИЗА	
КАТЕГОРИЈА НА ФАКТОР НА ВЛИЈАНИЕ	
P=Политичка	<p>Закажани Локални избори Промена на составот на Советот на Општина Ресен Неисполнување на одредени активности заради влијание од политички субјекти. Политика Директиви Барања за запознавање со политиките Охридски договор Апликација за членство во ЕУ – услови за усвојување на <i>acquis</i>-то Собирање даноци/финансирање и достапност на средства</p>
E=Економска	<p>Финансирање Влијание од Глобалната економска криза. Инфлација Невработеност Економски трендови во земјата, инфлација Рецесија Светска банка</p>
S=Социо-културна	<p>Очекувања или незадоволство од страна на корисниците/клиентите Потреби на специјални групи Јавно мислење Природата на групите корисници Расположението Демографија на руралната средина Став према работата и слободното време Ниво на образование</p>
T=Технолошка	<p>Ниво на развиеност на информатичката технологија (ИТ) ИКТ Брз трансфер на технологии Комуникациски системи Транспортни системи Кои медиуми се на располагање</p>
L=Правна	<p>Законодавството на РМ Меѓународни/европски договори/закони Закон за вработување Закон за конкуренција (против монополот) Закон за здравството и сигурноста Регионално законодавство Недоречено законодавство</p>
E=Категорија на средината	<p>Влијание врз средината Закони за животната средина Потрошувачка на енергија Складирање отпад Придржување кон протоколот од Кјото</p>

Прилог 5: Анализа на заинтересираните страни

Вметнете ја анализата и заклучоците

Заинтересирани страни	Зошто	Што ни треба или што сакаме од оваа страна
Група за рурален развој	Мултисекторско обединување,	Едукација, лобирање, анализа и имплементација, комуникација
Општина Ресен, Совет, Градоначалник администрација	Носители на ЛЕР	Подршка и финансирање на стратегијата
Жители на рурални средини	Подобрување на квалитето на живот	Директно учество во реализацијата
Бизнис сектор	Користење на локални ресурси во Развој на Бизнис секторот	Вклученост во имплементацијата на стратегијата
НВО	Дел од креирање на руралниот развој	Активно вклучување
Земјоделци	Примарно занимање	Активно вклучување
Рибари	Извор на приход на дел од населението	Активно вклучување
Субјекти кои се занимаваат со алтернативен туризам	Започнат развој	Информации за степен на развој, потреби и можности
Дијаспора	Можност за инвестирање	Информации за структура
Невработени	Отворање на нови работни места	Интерес, интегрирање, вклученост